

Raha tekee huonoja ratkaisuja

MARKO JAUHIAINEN

Ilmestyskirjassa taloudellinen vauraus ja keinot sen hankkimiseksi kuvataan hengellisinä kysymyksinä. Mammonan petolliseen luonteeseen kuuluu, että sen pauloihin joutuneet eivät välttämättä itse tiedosta asiaa.

Tarkkaavainen Ilmestyskirjan lukija saattaa kiinnittää huomiota siihen, kuinka yllättävän suurta osaa Mammona siinä tavalla tai toisella esittää. Ensimmäiset viitteet asiasta tulevat vastaan heti luvuissa kaksi ja kolme, joissa Vähä-Aasian seitsemän seurakuntaa saavat Jeesukselta risuja ja ruusuja sen mukaan, mikä niiden hengellinen terveystilanne on.ⁱ

Smyrnan seurakunta on aineellisesti köyhä mutta hengellisesti rikas, kun taas Laodikeassa asetelma on aivan päinvastainen.ⁱⁱ Molemmissa tapauksissa seurakunnan aineellinen vauraus ja hengellinen tila ovat ilmeisen kytköksissä toisiinsa.

Pergamonissa ja Tyatirassa puolestaan yhtenä ongelmana ovat seurakuntaan levinneet väärät opit.ⁱⁱⁱ Jeesus moittii kyseisiä seurakuntia siitä, että niissä noudatetaan Bileamin, nikolaiittojen ja Isebelin opetuksia. Useimpien raamatuntutkijoiden mukaan kyseiset opit liittyvät ainakin osaltaan talouteen ja siihen, onko kristittyjen luvallista osallistua erilaisiin tilaisuuksiin ja toimintatapoihin, jotka ovat melkeinpä välttämättömiä monien ammattien harjoittamiseksi.

Johanneksen mielestä tällaisessa kysymyksessä ratkaiseva tekijä on Jumalan perspektiivi, ei raha.

Vaarallinen kompromissi

Seuraavan kerran suhtautuminen Mammonaan nousee selkeästi esille luvussa kolme-toista, jossa esitellään kahta petoa ja heidän toimintaansa. Johannes kertoo, kuinka maasta noussut uskonnollinen peto pakottaa kaikki ottamaan merestä nousseen poliittis-sotilaallisen pedon merkin, mikäli aikovat ostaa tai myydä mitään.

Seurakunnissa vaikuttavien väärrien opettajien tavoin tämä uskonnollinen hahmo ei pyydä ihmisiä kieltämään Jeesusta, vaan ainoastaan tekemään järkevää yhteistyötä

pedon kanssa, mikäli aikovat pysyä bisnesssä.

Ongelma Johanneksen silmissä on siinä, että tällaisessa kompromississa joutuu osallistumaan epäjumalanpalvelukseen, vaikka joissakin seurakunnissa kaikki eivät sitä sellaiseksi mieltäisikään.

Taloudenhoitotapaa ei voi erottaa vanhurskaudesta

Ilmestyskirjan selkein taloudellinen kritiikki löytyy kuitenkin luvusta kahdeksantoista, jossa ennustetaan kyseenalaisella kauppapolitiikalla rikastuneen Babylonin – jonka yleensä tulkitaan Johanneksen aikana tar koittaneen silloista Rooman valtakuntaa – loppu.^{iv} Samalla kuvataan mahtivaltion siivellä vaurastuneiden sidosryhmien murhetta heidän rahsamponsa tuhoutuessa.

Negatiivinen suhtautuminen imperiumin taloudelliseen toimintaan saattaa tulla jopa hieman yllätyksenä länsimaiselle kristitylle, jolle ”Mooses on Mooses ja bisnes on bisnes”, eli hengelliset ja taloudelliset asiat nähdään toisistaan riippumattomina.

Vanhan testamentin valossa Johanneksen näky on kuitenkin hyvin ymmärrettävä. Taloudelliset väärinkäytökset olivat melkeinpä pahimpia syntejä eikä niitä voinut erottaa todellisesta vanhurskaudesta. Oikea Jahven palvonta ilmeni aina yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuutena, kun taas Jahvesta luopuminen johti nopeasti siihen, että kuilu köyhien ja rikkaiden välillä kasvoi. Vanhan testamentin profeetat pistivätkin eksiilin osittain sen piikkiin, että rikkaat ja voimakkaat rikastuivat köyhien ja heikkojen kustannuksella.^v

Taloudellinen vauraus ja erilaiset keinot sen hankkimiseksi ovat hengellisiä teemoja Raamatussa laajemmaltikin. Varakkuus nähdään toisaalta siunauksena mutta toisaalta myös ansana ja vaarana, sillä raha on oiva

renki mutta vaarallinen isäntä. Rahan petolliseen luonteeseen kuuluu lisäksi, että sen pauloihin joutuneet eivät välttämättä itsekkään tiedosta asiaa. Jeesus ei siis turhaan varoita yrityksistä palvella kahta herraa, Jumalaa ja Mammonaa.^{vi}

Johannekselle näytetyn Babylonin monet ominaisuudet periytyvät sen vanhatestamentilliselta kaimalta ja esikuvalta, mutta sen olemuksessa on tärkeitä piirteitä myös toisesta Raamatussa esiintyvistä pahasta kaupungista, Tyroksesta.^{vii}

Siinä missä Rooma oli muinaisen Babylonin poliittis-uskonnollisen toiminnan manttelinperijä, taloudellisessa toiminnassaan se asteli Tyroksen – oman aikansa suurimman talousimperiumin – jalanjäljissä. Se, että Babylon luvussa seitsemäntoista ratsastaa pedolla, kuvaakin hyvin sitä, kuinka Rooman korruptoiva taloudellinen vaikutus perustui sen poliittis-sotilaalliseen mahtiin, jota myös uskonnollinen koneisto oli tukemassa.^{viii}

Porton viettelemät rakastajat

Nykypäivän länsimaaisessa Ilmestyskirjan lukijassa luettelo Babyloniin tuotavista tuotteista ei juuri herätä intohimoja, sillä useimpia, kuten kultaa, monenlaisia kankaita, kosmetiikkaa ja mausteita, löytyy muodossa tai toisesta tavallisesta keskivertokodista.^{ix} Ensimmäisen vuosisadan Roomassa suurin osa näistä tuotteista oli kuitenkin ylellisyyksiä, joihin vain rikkaille oli varaa, ja loppujakin tuotettiin sellaisia määriä, että niiden rahallinen arvo oli valtava. Aikalaisten kirjoituksissa useimmat listan tuotteet nähdäänkin esimerkkeinä Rooman rikkauksien korruptoiman yläluokan kulutusnarkomaniasta ja rappiosta.

Johanneksen ilmestyksen terävin kritiikki ei kuitenkaan kohdistu ensisijaisesti rikkaiden harjoittamaan mammonanpalvontaan, vaan siihen jumalattomaan toimintaan, joka tekee sen mahdolliseksi. Miljoonan asukkaan Rooma tarvitsi imperiumin muita osia elääkseen, joten portto Babylon eli rikkauksessa ja yltäkylläisyydessä vain rakastajiansa kustannuksella.

Käytännössä Rooman vauraus oli peräisin imperiumiin liitettyiltä alueilta sekä osittain myös ulkopuolisilta kansoilta. Osa rikkauksista tuli puhtaasti ryöstön ja verotuksen kautta, mutta Rooma kävi myös usein kauppaa paikallisen eliitin kanssa, joka puo-

lestaan riisti alempiin yhteiskuntaluokkiin kuuluvia. Kaikessa tässä oli merkittävänä tekijänä Rooman poliittis-sotilaallinen mahti. Rooma tarjosi rauhaa, vakaita olosuhteita ja taloudellista vaurautta – mutta kalliiseen hintaan. Se, että kansat ja kansalaiset kaikesta huolimatta toivottivat Rooman vaikutuksen tervetulleeksi, osoitti että heidät oli vielletty ja eksytetty.^x

Johannes kantoi huolta uskovista

Ilmestyskirjan kritiikistä saavat osansa myös ne, jotka ovat hyötäneet bisneksistä Babylonin kanssa: kuninkaat, kauppiat ja merenkävijät.^{xi} Taivaassa iloitaan Babylonin ja sen poliittis-taloudellisen järjestelmän romahduksesta, mutta se on kova isku niille, joiden valta ja rikkaudet perustuvat yhteistyöhön porton kanssa.^{xii} Tässä ryhmässä on todennäköisesti väkeä myös niistä Vähä-Aasian seitsemästä kaupungista, joiden seurakunnille Ilmestyskirja on alun perin kirjoitettu. Johannes onkin eniten huolissaan siitä, että uskovien joukossa on niitä, jotka ovat ottaneet osaa Babylonin synteihin – ja tulevat siksi osallisiksi samasta tuomiosta, mikäli eivät ajoissa tee parannusta.^{xiii}

Paitsi keppiä, Ilmestyskirja tarjoaa myös porkkanaa Babylonin sokaisemille ja Mammonan viettelemille kristityille. Sama enkeli, joka näyttää Johannekselle ylellisesti pukeutuneen porton, näyttää hänelle myös hohtavan valkeaan pellavapukuun pukeutuneen Karitsan morsiamen. Toinen kaupunki katoaa pian, toisen kultakaduilla kävellään ikuisesti. Ne, jotka kaiken uhalla uskaltavat kieltäytyä Babylonin houkutuksista, saavat siis osakseen paljon suurempia ja kestävämpiä rikkauksia. Mutta riittääkö Johanneksen profeetallinen näky särkeämään porton lumouksen?

Viitteet

- 1) Ilm. 2–3.
- 2) Ilm. 2:8–11; 3:14–22.
- 3) Ilm. 2:12–29.
- 4) Ilm. 18:1–24.
- 5) esim. Jes. 5:1–30; Hes. 34:1–24; Amos 2:6–16; 5:1–27; Miika 2:1–5.
- 6) Matt. 6:19–34; Luuk. 16:1–31.
- 7) vrt. Hes. 26–28; Jes. 23.
- 8) Ilm. 17:1–5.
- 9) Ilm. 18:12–13.
- 10) Ilm. 14:8; 17:2; 18:3; 18:23.
- 11) Ilm. 18:9–19.
- 12) Ilm. 18:20; 19:1.
- 13) Ilm. 18:4–5.

Kirjallisuus

Bauckham, Richard: The Climax of Prophecy. T&T Clark. 1993.

[Kainalojuttu]

Taloudellinen riisto huipentui pyhien vainoamiseen

Ilmestyskirjan 17. ja 18. luvussa mainitun Babylonin tuhon syyksi nostetaan usein ”profeettojen ja pyhien veri”, vaikka se löytyykin vasta porton syntilistan viimeiseltä sijalta luvun kahdeksantoista lopusta. Yltäkylläisyydessä elävän länsimaisen kristityn on silti helpompi tarttua tähän ”hengelliseen” motiiviin kuin pohtia Ilmestyskirjan sisältämää ”maallista” taloudellista kritiikkiä ja sen merkitystä omalle toiminnalle.

Babylonin tapauksessa pyhien veren vuodattaminen ei kuitenkaan ole väärästä taloudellisesta etiikasta erotettavissa oleva erillinen asia, vaan pikemminkin sen huipentuma. Vanhurskaat ihmiset ja vanhurskaat teot joutuvat aina lopulta törmäyskurssille taloudellisen riiston ja siihen yleensä

sä liittyvien sotilaallisen mahdin ja virallisen valtionuskonnon kanssa.

Tämä näkyy myös Jeesuksen kohtalossa. Vaikka Jeesuksen vei ristille – paradoksaalisesti – Isän rakkaus luotujaan kohtaan, hänen kuolemansa taustalla oli inhimillisesti ajatellen juuri nämä kolme tekijää. Rikas, temppelikulttia pyörittävä eliitti näki Jeesuksen sanoman uhkaavan taloudellista ja poliittista asemaansa, puki kritiikkinsä teologiseen kaapuun, ja lopulta masinoi kansannousua pelkäävän Rooman sotakoneiston teloittamaan hänet.

Ilmestyskirjan mustavalkoisessa etiikassa samankaltaiset konfliktit odottavat kaikkia niitä, jotka vaeltavat uskollisesti Mestarin saalanjäljissä.

[Kommentti]

Babylonin roolille löytyy ottajia

Ilmestyskirjassa mainitun pedon viittaa on vuosisatojen ajan istuteltu eri hahmoille, joiden toiminnan on tulkittu sopivan Raamatun kuvaukseen. Samoin on tehty Babylonin kanssa. Raamatuntutkijat näkevät yleisesti sen symboloineen alun perin ensimmäisen vuosisadan Roomaa, mutta myöhemmin aikakausina sen on nähty sijaitsevan milloin missäkin.

Tänä päivänä pääehdokas Babylonin rooliin lienee Yhdysvallat, jonka toiminnassa ja vaikutuksessa on selviä yhtymäkohtia muinaisen Roomaan toimintatapoihin. Tällaisia tulkintoja ei kuule vain David Wilkersonin kaltaisilta saarnamiehiltä, vaan *Pax Americanasta* ja jenkkien taloudellisista toimista ympäri maailman keskustellaan avoimesti amerikkalaisen yhteiskunnan eri sektoreilla. Jopa Hillary Clintonin hiljattaisen Afrikan-matkan tiedettiin olevan kytköksissä maanosan luonnonvaroihin, joita Yhdysvallat mielellään haluaisi hyödyntää.

Ilmestyskirjassa monet tahot olivat otaneet osaa Babylonin synteihin eikä tänäänkään kaikkea voida pistää yhden valtion syyksi. Toisaalta jotain on väärin siinä, että amerikkalaisen elintason mahdollistaminen kaikille vaatisi seitsemän maapallollista lisää luonnonvaroja. Viime aikoina on puhuttanut myös se, kuinka koko maailma on joutunut maksumieheksi yhdysvaltalaisten kuluttajien eläessä yli varojensa – samalla kun isojen pankkien johtajat eri maissa ovat käärineet huimia voitoja.

Ilmestyskirja vain vahvistaa sen, mikä historia jo opettaa: Babylonin viitalle löytyy aina ottajia ja Mammona tulee kilpailemaan ihmisten sieluista maailmanhistorian kalkkiviivoille asti.